

LIBERATION FIETSROUTE DEVENTER

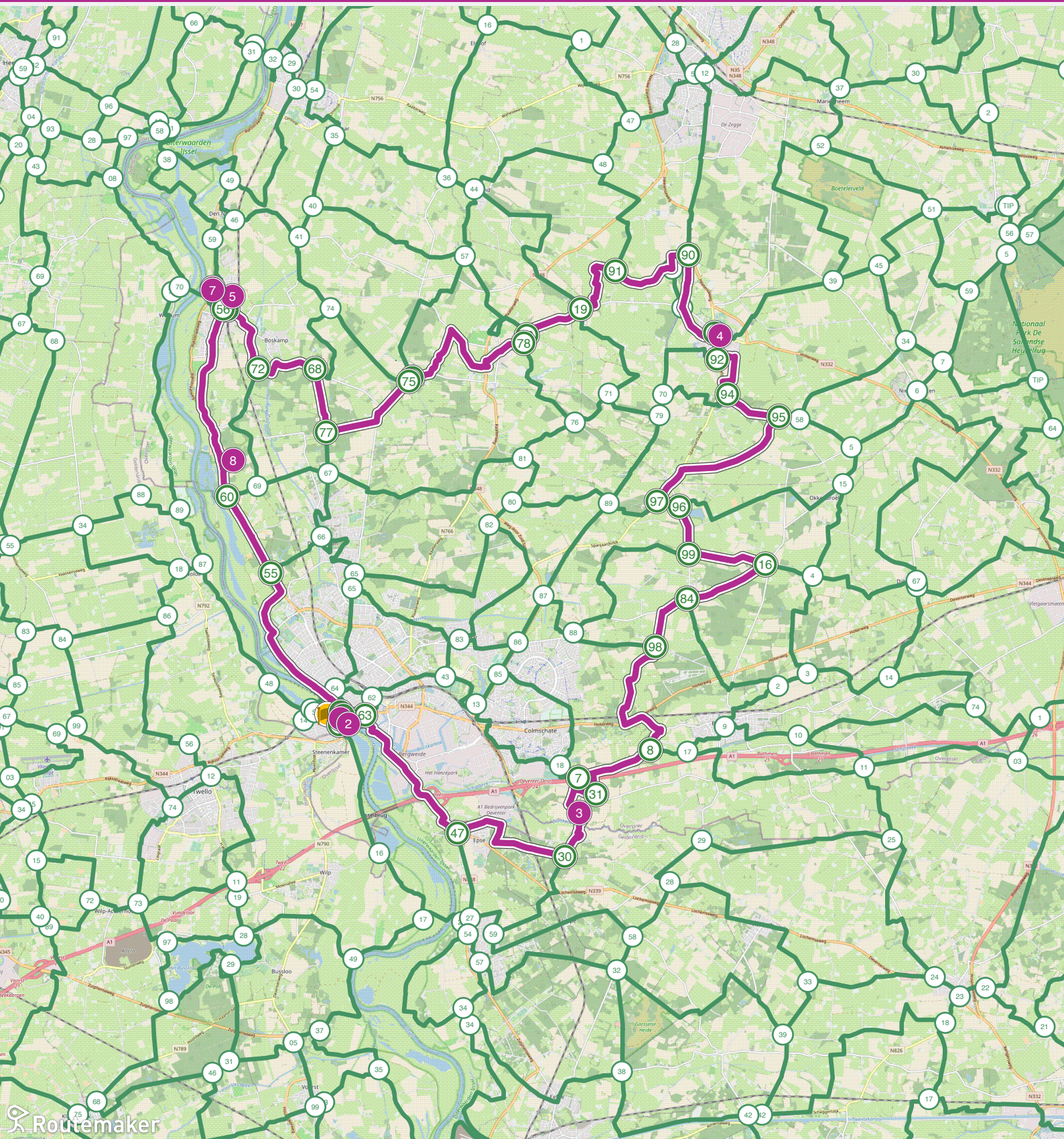
ROUTE 64 km

In Salland zijn veel overblijfselen te vinden die herinneren aan de oorlog en de bevrijding. Op diverse plekken zijn luisterstenen geplaatst waar een hoorspel te beluisteren is over de indrukwekkende belevenissen van één of meerdere personen in de jaren 1944-1945.

20
24

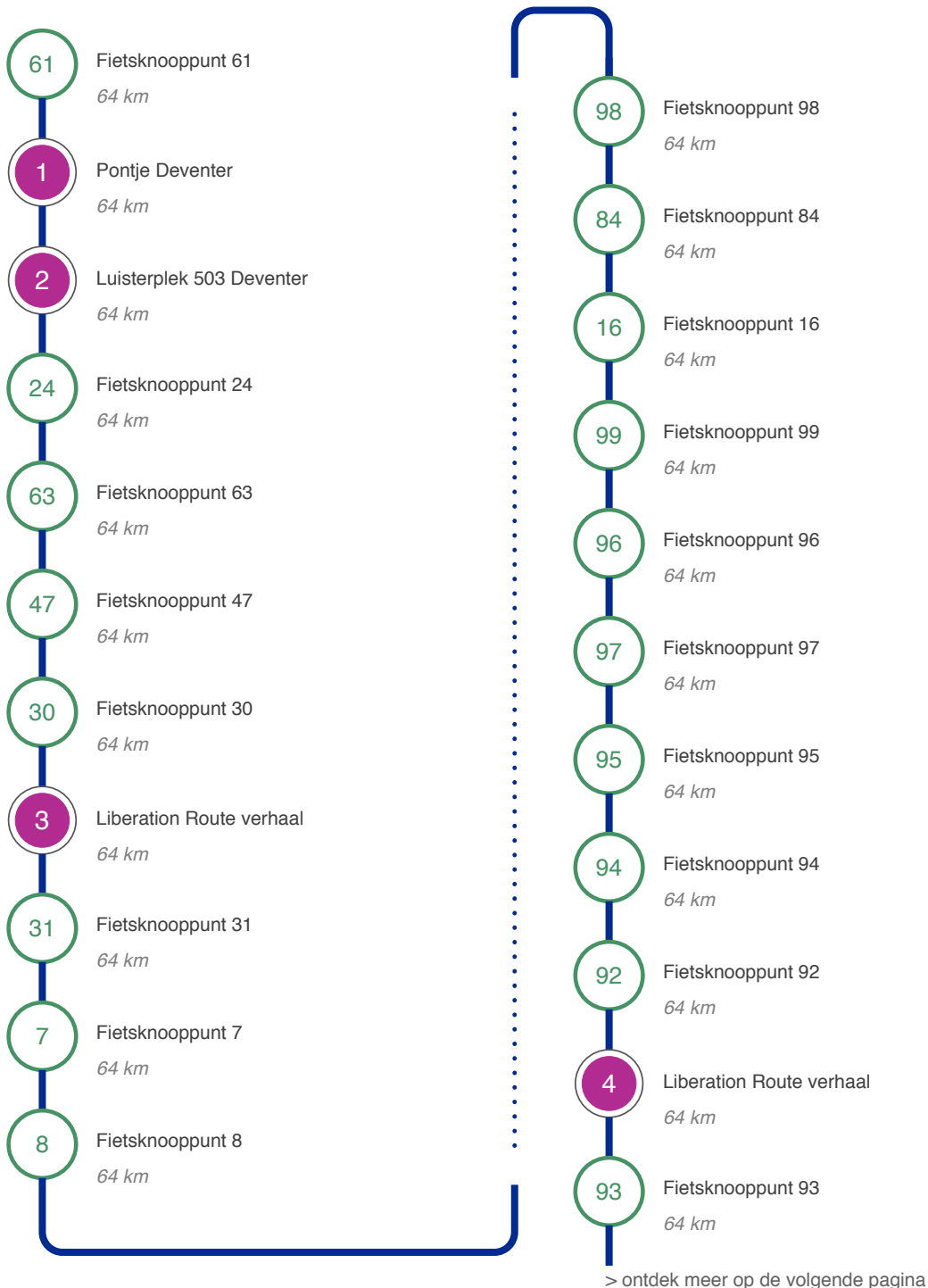
Liberation fietsroute Deventer

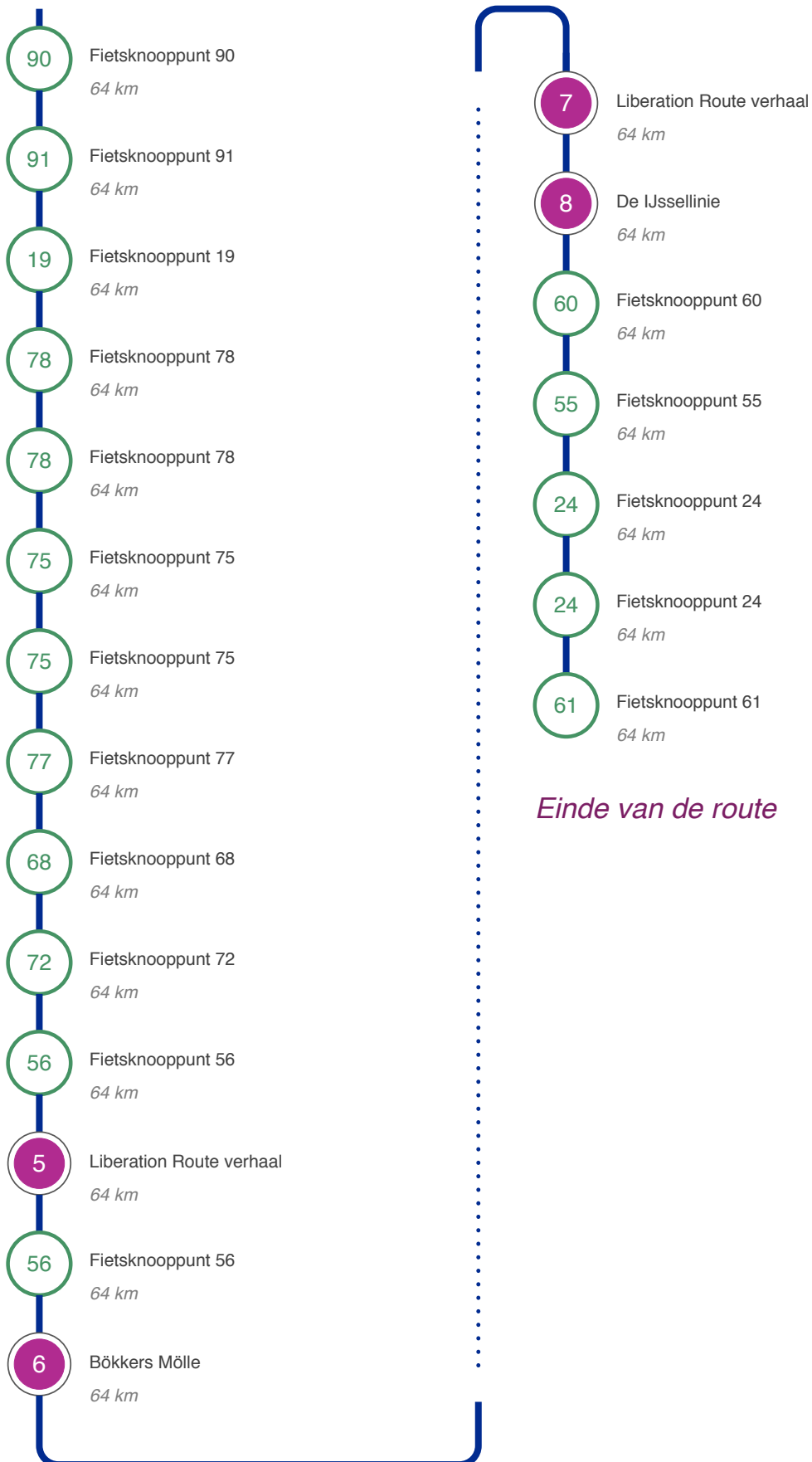
Liberation fietsroute Deventer

Hoe kom ik bij het startpunt?

Start op de Worp in Deventer, hier kunt u de auto gratis parkeren. U kunt dan met uw fiets op het pontje de IJssel oversteken. U gaat van knooppunt 61 naar knooppunt 24 in het centrum van Deventer. Maar natuurlijk kunt u ook op andere punten starten met de fietsroute. Vaartijden van het pontje: Maandag t/m vrijdag 07.30 t/m 23.00 uur, zaterdag 09.00 t/m 23.00 uur, zondag 09.45 t/m 23.00 uur. Check de vaartijden op pontjedeventer.nl.

Vervolg route

Einde van de route

Liberation fietsroute Deventer

64 km

1

Pontje Deventer

Pontje Deventer

Kom je met de auto naar Deventer? Parkeer dan gratis op de Worp en steek vervolgens met het pontje de IJssel over. Je kunt zowel te voet als met fiets aan boord van het pontje. Het pontje vertrekt vanaf de Bolwerksweg 1, dit ligt vlak bij het Pillows Hotel Aan de IJssel, Meadow en het Worpplantsoen.

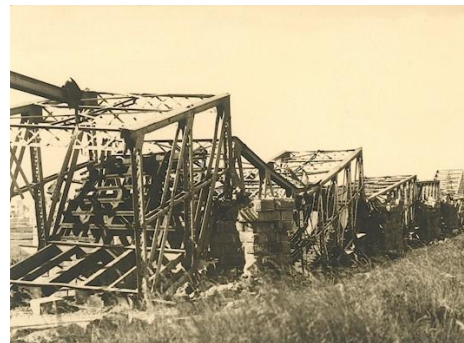
<https://pontjedeventer.nl/> (Vaartijden en praktische info)

2

Luisterplek 503 Deventer

De spoorbrug is opgeblazen!

7 mei 1982 - persoonlijk verhaal van een Deventenaar. Vandaag was een bijzondere dag; de nieuwe spoorbrug over de IJssel werd feestelijk geopend door Prins Bernhard. Maar deze gebeurtenis bracht onbewust ook veel herinneringen naar boven...

Het begon in mei 1940. Het waren angstige dagen voor ons als Deventenaren, want de

Duitse vijand maakte zijn opmars. We hoorden dat er een Duitse gepantserde troepentrein in aantocht was, die via onze brug de oversteek over de IJssel wilde maken. Er gingen allerlei geruchten en iedereen was bang.

Het Nederlandse leger blies de brug uit voorzorg op en ook de draaibrug over het Overijssels kanaal bij Snipperling werd onklaar gemaakt. Ondanks deze blokkades lukte het niet om de vijand tegen te houden en de oorlog was een feit. Duitse soldaten bouwden een provisorische noodspoorbrug.

Op 5 juni 1940 reed de eerste trein weer over de brug. Voor de oorlog was ik vaak met vriendjes naar de brug gegaan, om te kijken naar de treinen. Omdat de directe omgeving van de brug 'militarische gelande' werd, was het voortaan verboden gebied. Mijn moeder waarschuwde me dagelijks:

“Het is levensgevaarlijk bij de brug, laat ik niet merken dat je er heen gaat om te kijken!” Dat zou ik ook niet gedurfd hebben, want wie zich op militair gebied begaf liep de kans om beschoten te worden. Enkele jaren later - sept. 1944, rond de Slag om Arnhem, begon men de spoorbrug te bombarderen.

Op zondagmorgen werden we plotseling opgeschrikt door een enorme dreun die ons huis op zijn grondvesten deed schudden. In onze straat sprongen alle ruiten en later hoorde we geruchten over veel doden en gewonden in de stad. 34 Bommenwerpers wierpen 24 duizendponders af.

Daarna probeerden ze maandenlang de spoorbrug te vernietigen met bommenwerpers, maar tevergeefs. Omdat de Duitse luchtafweer zo sterk was konden ze de bommen alleen van grote hoogte laten vallen. Hierdoor misten veel bommen hun doel en kwamen ze in de stad terecht.

Elke dag opnieuw waren we bang dat ons huis geraakt zou worden. Uiteindelijk kwamen er zo'n 120 mensen om het leven. Het einde van de oorlog kan ik me nog herinneren als de dag van gisteren. Het was 6 april 1945 toen plotseling de hele stad werd opgeschrikt door een serie oorverdovende klappen.

De Duitsers hadden de spoorbrug opgeblazen. We moesten de hele dag binnen blijven, zoals zo vaak in die periode. Maar we waren bang en hoopvol tegelijk; als de Duitsers zelf de brug hadden opgeblazen, dan waren de Canadese bevrijders nu écht in aantocht. Al snel werd dit vermoeden bevestigd.

want vier dagen later, op 10 april 1945, werd Deventer eindelijk bevrijd!

Liberation Route verhaal

Oorlogsgebeurtenissen Okerhof

Het is juni 1943. Grote laarzen stormen de hal van Okerhof binnen. Er wordt in het Duits geschreeuwd en er klinken flarden van een gesprek. “Als iemand je vraagt wat we hier doen, dan zeg je dat hier een herstellingsoord is gevestigd voor SS’ers die aan het Oostfront gewond zijn geraakt.

Niets mag erop wijzen dat we ook maar iets te maken hebben met de Haagse A-Schule

West of eventuele spionageactiviteiten, begrepen?” SS’ers omheinen het terrein volledig met prikkeldraad, plaatsen mijnen en bouwen enorme wachtposten, waar ze met grote honden de wacht houden.

Er komen er steeds meer mensen binnen. Ze spreken verschillende talen en lijken allemaal te komen voor hetzelfde: een spionageopleiding van de SS, gericht op sabotage- en radiotechnieken. Van spionagecentrum tot gevangenis. Na de invasie in Normandië trekken de spionenscholen zich terug en wordt

Okerhof voor korte tijd ontruimd. In september komen er SS-ers met voertuigen en nemen Okerhof in bezit. Het blijkt het wagenpark van de gevreesde Sicherheits Dienst te zijn. De leslokalen in de barak worden tot cellen verbouwd en slechts weken later arriveren de eerste arrestanten.

Okerhof is een gevangenis geworden. Regelmatig worden er arrestanten naar binnen gevoerd voor verhoor. Het geschreeuw en de geluiden van martelingen zijn verschrikkelijk en weerkaatsen tussen de muren. Er vinden executies plaats en veel gevangenen worden naar Neuengamme gestuurd.

Onder de gevangenen en het huishoudelijk personeel van Okerhof wordt er gemompeld dat het om een concentratiekamp gaat waar niemand heelhuids vandaan komt. Dan is het 5 april 1945. Er hangt een andere sfeer in de lucht; alsof er een nieuw tijdperk op komst is.

Er zijn nog maar tien gevangenen overgebleven en de Duitse officieren lopen driftig heen en weer over de gangen. “Die laatste tien komen nu nog aan hun einde”, sist een officier. Niet veel later voegt hij de daad bij het woord. De gevangenen worden naar buiten gevoerd en op brute wijze vermoord.

Kort daarna vallen de Canadezen binnen. Er klinken opgewonden stemmen: "Dit is de perfecte uitvalsbasis als we Deventer willen bevrijden." Het wordt al snel duidelijk dat het gaat om leden van de Canadese 7e Infanterie brigade, die Oxeerhof als hoofdkwartier willen gebruiken.

Als de bevrijding van Deventer achter de rug is, keren een aantal Canadezen terug met NSB'ers en collaborateurs. Er vinden verhoren plaats en er is sprake van contraspionage. De Canadezen noemen het zelf 'Camp 030 van de Combines Services Interrogation Service'.

In de zomer van 1945 besluiten de Canadese bevrijders hun praktijken voort te zetten in Noord Duitsland. Dat is het moment waarop de rust eindelijk terugkeert in Landgoed Oxeerhof. En haar muren? Die zullen de rijke geschiedenis altijd blijven ademen...

Ook werd er een tijdelijke begraafplaats voor 46 gesneuvelde Canadese bevrijders ingericht. Zeker 45 van deze mannen hebben deelgenomen aan de opmars naar en bevrijding van Deventer. Zij zijn allen gedood tijdens de bevrijdingsacties in en rondom Deventer van 6 tot en met 11 april 1945.

In januari 1946 zijn de 46 stoffelijke overschotten opgegraven en herbegraven op de Canadese Begraafplaats te Holten. De lijst met namen en verdere gegevens zoals foto's en documenten van deze 46 militairen zijn aanwezig in de database van het Informatiecentrum Canadese Begraafplaats te Holten.

Liberation Route verhaal

Verhaal inwoner uit Heeten

Maart 1945 – Uit het dagboek van een inwoner van Heeten. Als inwoners van Heeten leven we al maanden tussen hoop en vrees. Aan de ene kant bereiken ons steeds vaker geruchten dat de Canadese bevrijders in aantocht zijn. De bevrijding lijkt dichterbij te komen! Anderzijds worden we elke dag angstiger

Er storten namelijk regelmatig V1 bommen neer in ons dorp... In december hebben de

Duitsers een lanceerbaan voor V1's geïnstalleerd in Schoon-Heeten. Vanaf deze lanceerbaan worden bommen in de vorm van kleine vliegtuigjes afgeschoten in de richting van Antwerpen.

Deze Belgische stad mag dan al wel bevrijd zijn; dat betekent niet dat de Duitsers de strijd om de strategisch gelegen havenstad zomaar opgeven. Vanaf december horen we dagelijks het geluid van het afvuren van de V1's. "Daar gaat er weer één", zeggen we dan tegen elkaar.

De lancering van zo'n vliegtuigbom gaat niet altijd goed. Regelmatig komt er eentje te vroeg naar beneden en dan moeten we als inwoners maar afwachten waar deze naar beneden komt. Vorig jaar op 4 december heeft een mislukte lancering van een V2 raket nog dramatische gevolgen gehad in Luttenberg.

Tot nu toe hebben de V1 bommen in ons dorp alleen voor materiele schade gezorgd, maar het is wachten op de dag dat er slachtoffers gaan vallen. Willem Vloedgraven, één van mijn dorpsgenoten, houdt een dagboek bij waarin hij noteert wanneer er in Heeten V1's neerstorten.

Hij zegt dat er sinds afgelopen december al meer dan 60 bommen in Heeten zijn neergestort. Ik ben bang dat dit niet lang goed zal gaan...

Liberation Route verhaal

Vernietiging watertoren Olst

13 april 1945. Vandaag is een vreugdevolle dag voor Olst; maar ook eentje met een zwarte rand. De Canadezen kwamen ons vandaag eindelijk bevrijden. Maar in de láátste nacht voor bevrijding hebben de Duitsers onze watertoren met de grond gelijk gemaakt. Wat een laffe daad!

Ik schrok om 3 uur wakker omdat er hard op onze voordeur werd gebonsd. Beng! Beng! “Deutsche Wehrmacht! Aufmachen jetzt!” hoorde ik een barse mannenstem roepen. Het licht op de overloop ging aan en mijn vader kwam verdwaasd uit zijn slaapkamer lopen. “Wat is dit nu weer, Duitsers voor de deur?”

Mijn vader trok snel een broek aan en stommelde van de trap af. Ik keek toe hoe hij het gordijn dat voor de deur hing opzij schoof. Hij haalde de klemmen van de deur en zette deze op een kier open, maar er werd van buiten tegenaan geduwd. Drie gewapende soldaten kwamen naar binnengestormd.

Eén soldaat begon in het Duits van alles tegen mijn vader te roepen. Ik kon er niets van verstaan maar ik zag dat ze mijn vader hardhandig vastgrepen. Ik werd heel erg bang en ook mijn vader was nu in paniek. “Ich mache das, ich mache das!” riep hij. Ik zag hoe hij de watertoren-sleutel pakte.

Mijn vader is beambte van de watertoren van Olst en beheert daarom ook de sleutel ervan. De Duitsers hadden een paar maand geleden een luchtwachtdienst in de toren ingericht. Maar waarom kwamen ze nu opeens midden in de nacht de sleutel opeisen? We begrepen er niets van.

Even snel als de soldaten binnenkwamen stormden ze weer naar buiten en lieten ons alleen. Een half uur later zaten we nog bij te komen in de woonkamer toen we plotseling een oorverdovende klap hoorden. Ons huis schudde op zijn grondvesten en ik moest mezelf vastgrijpen aan de rand van de tafel.

Het gedonder en geraas was zó hard dat we bang waren dat het huis zou instorten. Toen de rust wederkeerde waren we te bang om buiten te gaan kijken wat er gebeurd was. De rest van de nacht verliep onrustig; elk geluid deed ons opschrikken en we hebben geen oog meer dichtgedaan.

Vandaag werd het ons allemaal duidelijk; de Duitsers hebben onze watertoren met vliegtuigbommen opgeblazen. De sleutel hebben ze niet eens gebruikt; met de Canadezen op de hielen .waren ze zo haastig dat ze de deur alsnog geforceerd hebben. De bommen hebben ze met handkarren naar binnen gebracht

6

Bökkers Mölle

Bökkers Mölle

Salland heeft een unieke verzameling werkende molens. De lekkerste van alle molens is toch wel de Bökkers Mölle in Olst, waar u onder andere versgebakken brood kunt kopen. De winkel bevindt zich in het oude graanpakhuis van de Bökkers Mölle. www.bokkersmolle.nl.

<https://www.bokkersmolle.nl/> (Bökkers Mölle)

7

Liberation Route verhaal

De mölle steet der noch

Terugblik van molenaarsvrouw Maria Bökkers. Wat een dubbele dag vandaag! Vannacht moesten we halsoverkop ons huis verlaten omdat Johannes Duitse soldaten in de molen zag. Ze waren bezig met de ontsteking van twee bommen... Maar vandaag zijn ook de Canadezen gekomen; Olst is eindelijk bevrijd!

We hebben de stellingkorenmolen in Olst sinds 1938. Eerst leek het me romantisch; een molenaarsbestaan. Maar daar ben ik wel van teruggekomen. We moeten hard werken voor weinig geld en zijn van veel factoren afhankelijk. Het kost ons dan ook veel moeite om de eindjes aan elkaar te knopen.

En alsof dat nog niet erg genoeg is, brak twee jaar geleden ook nog de oorlog uit. Veel fabrieken en molens werden onder toezicht van de Duitsers geplaatst en dat gebeurde ook met onze molen. We moesten ons plotseling aan allerlei regels en beperkingen houden.

Als er bij de pont graan in beslag genomen werd, moesten wij dat aannemen en tegoedbonnen uitschrijven. Deze tegoedbonnen konden ze dan bij Steenbruggen inleveren, die de molen in Welsum bezit. Omgekeerd gold hetzelfde: Steenbruggen moest ook graan in beslag nemen en tegoedbonnen uitschrijven.

Deze bonnen konden dan tegen een bepaalde hoeveelheid graan bij ons ingeleverd worden. Door al dat in beslag genomen graan lag er een grote voorraad in de molen opgeslagen, waar we soms stiekem meel van maalden. Ik was bij elke controle bang dat de Duitsers erachter zouden komen,

maar wonderbaarlijk genoeg zijn we nooit betrapt! Ondanks de strenge controles hebben we van alles gedaan om de Duitse bezetter te dwarsbomen en mensen te helpen. Zo hebben we regelmatig onderduikers als molenaarsknechten aan het werk gehad. De kinderen moesten deze mensen met 'oom' aanspreken,

zodat ze de onderduikers nooit konden verraden. We hadden ook geheime signalen met de omgeving afgesproken. Zo betekende een omgekeerde bezem bij de achterdeur dat iedereen weg moest blijven omdat er Duitsers in of bij de molen waren. En als er een razzia op komst was zette Johannes de wieken

in het kruis. Dan was iedereen in de omgeving meteen op zijn hoede. Gelukkig is er vandaag een einde gekomen aan deze periode van continue waakzaamheid. De Duitsers zijn door de Canadezen verdreven. Ondanks de grote opluchting, moesten wij natuurlijk meteen aan onze molen denken.

Hoe zou deze eraan toe zijn en zou hij er überhaupt nog staan? Johannes is meteen gaan kijken. Vol enthousiasme keerde hij huiswaarts: "De mölle steet der noch!" riep hij. De ene bom was niet ontploft en de andere bleek slechts gedeeltelijk gescheurd.

Alleen de ramen en deuren waren uit de molen geblazen. Ik barstte in huilen uit: ik was gelukkig toch nog niet van die verdraaide molen verlost!

De IJssellinie

De IJssellinie

De IJssellinie was een uiterst geheime waterlinie uit de Koude Oorlog, die ons land moest beschermen tegen een mogelijke Russische invasie, Het Rode Gevaar. De linie werd begin jaren '50 aangelegd om een mogelijke Russische opmars een halt toe te roepen of te vertragen.

Als dit plan uitgevoerd zou worden, werd een 127 kilometer lange en 5 tot 10 kilometer brede strook land tussen Nijmegen en Kampen onder water gezet. Er waren plannen voor evacuatie van de ruim 400.000 bewoners van de IJsselvallei bij wie het niet bekend was dat dit hen mogelijk te wachten stond.

<https://www.ijssellinie.nl/> (De IJssellinie)